

PRAMENE A DOKUMENTY

6. apríla 2011 uplynulo 90 rokov od narodenia literárneho historika Ivana Kusého (1921 – 2000). Redakcia časopisu *Slovenská literatúra* si toto výročie pripomína uverejnením textu *Čas rozprávania Života Štefana Moyses, ktorý pochádza z jeho doposiaľ nevydanej monografie Starý Vajanský*. Rukopis je završením rozsiahleho projektu Ivana Kusého o Svetozárovi Hurbanovi Vajanskom, tejto v rôznych aspektoch určujúcej postavy slovenskej literatúry a kultúry.

Literatúra 19. storočia a začiatku 20. storočia bola v centre Kusého bádateľskej pozornosti už od päťdesiatych rokov. Edične pripravil zväzky autorov ako J. M. Hurban, E. Maróthy-Šoltésová, B. S. Timrava, J. G. Tajovský, bol autorom monografie o F. Votrubovi (*Cesta kritika*, 1957) a spoluautorom tretieho a štvrtého zväzku akademických *Dejín slovenskej literatúry* (1965, 1974). Napriek tomuto širokému záberu bol to práve Vajanský, ku ktorému sa počas štyridsiatich rokoch opakovane vracal. Bol autorom jeho portrétu v *Dejinách slovenskej literatúry III* a jeho vedecký záujem vyvrcholil monografickým projektom, z ktorého troch častí sa vydavateľsky realizovali publikácie *Mladý Vajanský* (1987) a *Zrelý Vajanský* (1992). Vajanskému sa venoval aj ako editor – okrem dvojdielnej edície románu *Koreň a výhonky* (1962) na vydanie pripravil, komentárom a sprievodnými textami opatril aj jeho *Zobrané spisy*, ktoré vychádzali od roku 1984. Zakladajúcim gestom jeho vedeckého prístupu, či už ako editora alebo monografistu, bola metóda, ktorú sám označoval ako historicko-genetickú a ktorá bola dotovaná dôkladnou až vyčerpávajúcou znalosťou historického, biografického a textového materiálu. Na jej základe sa Kusý usiloval spod nánosov „mýtu“ okolo Vajanského sprítomniť plnokrvnú osobnosť ukotvenú v konkrétnom priestore a čase, reagujúcu všetkými dostupnými prostriedkami na výzvy a zadania doby. Kusý vo svojich textoch o Vajanskom pozorne sleduje autorovu genézu, dopĺňa ju o znalosť jeho rodinného a sociálneho pozadia, rovnakú pozornosť venuje textologickému rozboru jednotlivých variantov jeho textov. Kusého prístup tak nadobúda dvojaký rozmer: afirmatívny a polemický. S potrebnou argumentáciou potvrdzuje Vajanského proti hlasom, ktoré ho spochybňovali ako spisovateľa i vedúcu osobnosť národného života a chápali ho ako retrográdny, neorganický element slovenskej kultúry. V *Mladom Vajanskom* Kusý ukazuje začínajúceho autora, Svetozára Hurbana, ktorý sa ešte nestal „fenoménom“ Vajanským, potom ho, v *Zrelom Vajanskom*, prezentuje ako „starostlivého hospodára“, ktorý nielen spoluvytvára ale aj moderuje a modeluje slovenskú kultúru a literatúru. V rukopise *Starý Vajanský* ho zachytáva v situácii, keď sa na sklonku života musí konfrontovať s alternatívnymi návrhmi na páľčivé problémy národnej a kultúrnej situácie Slovákov, ktoré však chápe ako ohrozenie nielen svojho celoživotného diela, ale aj „národnej veci“. Kusý sa snaží objasniť motivácie jeho konania, ktoré do značnej miery poznamenali a podľa neho aj deformovali obraz Vajanského v literárnohistorickom a historickom kontexte. Jeho empatický prístup voči „svojmu“ autorovi je tak vlastne pokračovaním gesta, ktoré počas života uplatňoval aj samotný Vajanský – je to gesto potvrdzovania kontinuity a celostnosti slovenskej kultúry.

Ivana Taranenková